

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

dnia 1 grudnia 2014 r.

Sąd Okręgowy Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Maria Stelska

Protokolant: Jolanta Lisiowska

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2014 r. w Lublinie

sprawy z powództwa H. M. (1), E. B. i małoletniego T. B. reprezentowanego przez przedstawicielkę ustawową E. B.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w S.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

I. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz powódki H. M. (1):

1. kwotę 7 500 (siedem tysięcy pięćset) złotych tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lipca 2012r. do dnia zapłaty;
2. kwotę 2 500 (dwa tysiące pięćset) złotych tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lipca 2012r. do dnia zapłaty;
3. odsetki ustawowe od kwoty 17 500 (siedemnaście tysięcy pięćset złotych) od dnia 27 lipca 2012r. do dnia 23 kwietnia 2013r.
4. odsetki ustawowe od kwoty 7 500 (siedem tysięcy pięćset) złotych od dnia 27 lipca 2012r. do dnia 23 kwietnia 2013r.

II. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz powódki E. B.:

1. kwotę 2 500 (dwa tysiące pięćset) złotych tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lipca 2012r. do dnia zapłaty
2. kwotę 2 500 (dwa tysiące pięćset) złotych tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lipca 2012r. do dnia zapłaty;
3. odsetki ustawowe od kwoty 12 500 (dwanaście tysięcy pięćset) złotych od dnia 27 lipca 2012r. do dnia 23 kwietnia 2013r.;
4. odsetki ustawowe od kwoty 5 000 (pięć tysięcy) złotych od dnia 27 lipca 2012r. do dnia 23 kwietnia 2013r.;

III. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz małoletniego powoda T. B., do rąk jego przedstawicielki ustawowej E. B. odsetki ustawowe od kwoty 5000 (pięć tysięcy) złotych od dnia 27 lipca 2012r. do dnia 23 kwietnia 2013r.;

IV. w pozostałej części powództwo H. M. (1), E. B. i T. B. oddala;

V. koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie znosi;

VI. nakazuje ściągnąć od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Lublinie kwotę 2601,80 (dwa tysiące sześćset jeden 80/100) złotych tytułem zwrotu części kosztów sądowych;

VII. w pozostałym zakresie koszty sądowe przejmuje na rachunek Skarbu Państwa.

Sygn. akt I C 313/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 stycznia 2013 r. (pozew, k. 2 i n.) powodowie wnieśli o zapłatę :

1. na rzecz E. B. kwoty 29.800,00 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci osoby bliskiej – ojca oraz kwoty 150.000,00 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę

2. na rzecz T. B. kwoty 16.200,00 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci osoby bliskiej- dziadka oraz kwoty 150.000,00 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę

3. na rzecz H. M. (1) kwoty 32.832,00 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci osoby bliskiej- syna oraz kwoty 150.000,00 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę

od pozwanego (...) S. A. z siedzibą w S. wraz z odsetkami naliczonymi od dnia zgłoszenia szkody, tj. 18 lipca 2012 r. do dnia zapłaty.

Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazują, że dnia 12 grudnia 2011 r. miał miejsce wypadek przy pracy - upadek z wysokości. W jego następstwie uszkodzony J. M. doznał wielonarządowego urazu, wskutek czego zmarł. Powodowie wskazują, że wobec odpowiedzialnego za stan bezpieczeństwa i higieny pracy na miejscu zdarzenia, J. B., z uwagi na niedopełnienie w/w obowiązku i narażenie pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, zostało wszczęte postępowanie przygotowawcze, a następnie wniesiono akt oskarżenia.

Powodowie podnoszą, że tak nagle przerwanie życia J. M. spowodowało u nich wielki dramat rodzinny, ból i rozpacz towarzyszą im każdego dnia, a ich życie zmieniło się o 180 stopni.

W odniesieniu do roszczeń E. B. w pozwie wskazano, że jej rodzice rozwiedli się, a matka ograniczała kontakty z ojcem. Dopiero gdy powódka wyszła za mąż w 2005 r. postanowiła nadrobić stracony czas i razem z małżonkiem zamieszkała u ojca i babci w R., jednak z uwagi na warunki ogrzewania w obawie o zdrowie syna wyprowadziła się do mieszkania matki w D.. Twierdzi jednak, że często dzwoniła do ojca by usłyszeć jego głos i dobre słowo oraz, że odwiedzała go z synem tak często jak mogła, tj. 2-3 razy w miesiącu w weekend, a ojciec zawsze miał dla niej prezent np. 50 zł z okazji świąt, 100 zł z okazji urodzin.

Powódka wskazuje, że rozpoczęła budowę domu, a pomagał jej w tym ojciec, z uwagi na swoje umiejętności zawodowe. W okresie lipiec-sierpień 2011 r. pracował na tej budowie codziennie, nie przyjmował zapłaty. Dalsze prace zostały zaplanowane na lipiec-sierpień 2012 r. W tym okresie miały zostać wykonane wylewki oraz rozłożenie instalacji elektrycznej. Obecnie zaprzestano budowy domu.

Powódka podkreśla, że straciła ojca dwukrotnie, pierwszy raz przez rozwód rodziców, a następnie przez jego śmierć, w okresie niedługim po odbudowaniu relacji między nimi. Powódka ubolewa nad faktem, że przed śmiercią ojca nie złożyła mu życzeń świątecznych. Jest pogrążona w smutku, odczuwa brak ojcowskiego ciepła, spokoju i poczucia bezpieczeństwa.

Powódka podaje, że na wiadomość o śmierci ojca nie mogła się uspokoić i dostała drgawek, z tego powodu została zwolniona z obowiązku świadczenia pracy i odebrana przez męża, który zawiózł ją do domu.

Wskazuje także, że nie usłyszała od J. B. przeprosin oraz nie dostrzegła u niego skruchy.

Po śmierci ojca powódka pracowała tylko w weekendy i wykorzystała cały przysługujący jej urlop. W pracy unikała rozmów, gdyż doprowadzały ją do płaczu. Miała także problemy ze snem. Obecnie często odwiedza grób ojca, bo brakuje jej rozmów, a na dźwięk imienia (...) lub widok jakiejś dziewczynki z ojcem wzbiera w niej żal.

Uzasadniając wysokość odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej wskazuje na wyżej przytoczone fakty oraz dane GUS określające średni wiek życia mężczyzn na 71,3 lat, co oznacza, że zmarły w wieku 53 lat poszkodowany, mógłby żyć jeszcze 18 lat. Na tej podstawie przedstawi następujące wyliczenia:

I. odszkodowanie za utracone prezenty:

1. z okazji świąt, urodzin i imienin (5 razy w ciągu roku): $5 \times 100 \text{ zł} = 500 \text{ zł}$ rocznie $500 \text{ zł} \times 18 \text{ lat} = 9.000,00 \text{ zł}$
2. przy spotkaniach (ok. 50 zł miesięcznie): $12 \text{ miesięcy} \times 18 \text{ lat} \times 50 \text{ zł} = 10.800 \text{ zł}$

II. pomoc przy budowie domu: 10.000,00 zł, na którą składają się

1. 4.000,00 zł- wartość robocizny za planowane rozłożenie instalacji elektrycznej
2. 2.000,00 zł wartość miesiąca prac budowlanych 2012 r.
3. 4.000,00 zł planowane w 2013 r. 2 miesiące prac budowlanych

Powyższe składa się na łączną kwotę 29.800,00 zł

Odnosząc się do roszczeń T. B. powodowie wskazują, że jest on wnukiem poszkodowanego, w pierwszych miesiącach życia mieszkał razem z dziadkiem, później często go odwiedzał, wtedy razem spędzali czas grając na komputerze, oglądając filmy. W czasie budowy domu rodziców, w formie zabawy pomagał dziadkowi J. M. przy każdym spotkaniu z wnukiem miał dla niego prezenty, w tym z okazji urodzin, imienin, dnia dziecka, mikołajek i świąt wręczał powodowi 50 zł.

Powodowie wskazują, że cierpienia T. B., którego dziadek zmarł tragicznie, gdy ten miał 5 lat zostały spotęgowane przez stan psychiczny jego matki E. B. i wynikające z tego osamotnienie dziecka.

Podają także, że powód odwiedząc H. M. (1) nie wchodzi do pokoju, w którym grywał z dziadkiem na komputerze. T. B. źle sypiał w nocy. Płakał po śmierci dziadka i na pogrzebie, pyta swoją matkę czy dziadek ich widzi, gdy odwiedzają jego grób.

Uzasadniając wysokość odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej wskazano, że powód z tytułu braku prezentów z okazji świąt, imienin i urodzin (6 wydarzeń w ciągu roku) utracił 5.400,00 zł ($[6 \times 50 \text{ zł}] \times 18 \text{ lat}$),

z tytułu prezentów przy spotkaniach, wynoszących ok. 50 zł miesięcznie utracił 10.800,00 zł ($12 \text{ miesięcy} \times 50 \text{ zł} \times 18 \text{ lat}$).

Łącznie 16.200,00 zł.

Odnosząc się do roszczeń H. M. (1) powodowie wskazali, że jest ona matką poszkodowanego, w chwili wnoszenia pozwu miała 85 lat, mieszkała z synem do kiedy ten, w związku z rozwodem wyprowadził się z domu. W okresie zimowym mieszkał z matką nieprzerwanie, w okresie gdy możliwe były roboty budowlane przyjeżdżał na weekendy. Powódka prowadziła z synem wspólne gospodarstwo domowe, poszkodowany dokładał się do rachunków, pomagał

także mającej problemy z chodzeniem matce w zakupach, odśnieżał nieruchomości, dbał o zapasy opału, palił w piecu. Wracając do domu przywoził matce słodycze.

Powódka nie mogła uwierzyć w śmierć syna, nie chciała być sama w domu, razem z wnuczką E. pojechała do W. na teren budowy, gdzie zginął J. M.. Podnosi, że boli ją fakt, iż nikt nie wyraził skruchy i żalu w związku ze śmiercią jej syna. Podaje także, że nie była w stanie, przy okazaniu zwłok, rozpoznać syna.

Podnosi, że cierpienie matki po śmierci dziecka jest duże głębsze i silniejsze niż po jakiegokolwiek innej stracie, pojawia się poczucie pustki, braku sensu i niepewność egzystencji. Powyższe cierpienia prowadzą do wypalenia emocjonalnego, towarzyszy im także lęk rodziców, że nie powrócą do równowagi emocjonalnej. Śmierć dziecka stanowi odwrócenie porządku rzeczy, gdyż, z reguły, dzieci żyją dłużej niż rodzice. Powódka została sama w pustym domu, w okresie bezpośrednio przedświątecznym, a dotychczas święta spędzała razem z synem. Przeżywa również fakt, że J. M. pojechał do pracy by nie obciążać jej kosztami utrzymania i podczas tej pracy zginął. Liczyła, iż jesień życia spędzi z synem, a jego śmierć plany jej zmieniła. Została bez stałej opieki, mającej szczególne znaczenie zimą. Będzie zmuszona korzystać z opieki osób trzecich (wnuczki) lub sprzedać ukochany dom i zamieszkać z wnuczką.

W pozwie wskazano, że dla oszacowania wartości odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki H. M. (1), z uwagi na jej zaawansowany wiek oraz dość dobre zdrowie, został przyjęty okres 6 lat od śmierci syna oraz stawka opieki dla prac lżejszych w wysokości 7zł/h, a dla prac ciężkich fizycznych 10 zł/h, zgodnie z Uchwałą Rady Miasta L. z dnia 24 listopada 2004 r. nr (...) w sprawie szczegółowych zasad przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze (...).

W ten sposób dokonano poniższych wyliczeń:

-pomoc w robieniu zakupów: $7 \text{ zł} \times 12 \text{ h}$ (przyjęto 3 godz. w tygodniu) $\times 12$ miesięcy $\times 6$ lat = 6.048,00 zł

-udział w zapłacie rachunków oraz finansowanie zakupów: $200 \text{ zł/miesiąc} \times 12$ miesięcy $\times 6$ lat = 14.400,00 zł

-odsnieżanie: $10 \text{ zł} \times 24 \text{ h/miesięcznie}$ (z uwagi na 6 godz. tygodniowo) $\times 4$ miesiące $\times 6$ lat = 5.760,00 zł

-rąbanie drzewa: $10 \text{ zł} \times 8 \text{ h/miesięcznie} \times 4$ miesiące $\times 6$ lat = 1.920,00 zł

-rozpalanie w piecu, utrzymywanie ognia: $7 \text{ zł} \times 28 \text{ h/mies.}$ (przyjęto 7 godz. w tygodniu) $\times 4$ miesiące $\times 6$ lat = 4.704,00 zł

Łącznie powódka domaga się 32.832,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej.

Uzasadniając termin początkowy naliczania żądanych odsetek powodowie przywołują orzecznictwo wskazujące na zasadność żądania tychże odsetek od dnia zgłoszenia roszczenia ubezpieczycielowi.

Pozwany w odpowiedzi na pozew (k. 155 i n.) wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

Wskazał, że nie kwestionuje okoliczności wypadku, w wyniku którego śmierć poniósł J. M. ani swojej odpowiedzialności co do zasady.

Pozwany podnosi, że poszkodowany, w czasie wykonywania pracy był nietrzeźwy, co, jak powszechnie wiadomo, prowadzi do obniżenia koncentracji i uwagi, a tym samym uzasadnia stwierdzenie o przyczynieniu się przez niego do wypadku, w co najmniej 50%.

Następnie pozwany kwestionuje wysokość dochodzonych przez powodów roszczeń.

W odniesieniu do roszczeń z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej pozwany kwestionuje żądania zgłoszone przez powodów E. i T. B.. Wskazuje, że E. B. w dacie śmierci ojca była osobą dorosłą, miała męża, dziecko, pracę. Rola

ojca w sferze ekonomicznej córki była nieistotna. Zwraca także uwagę na charakter prezentów. W ocenie pozwanego „oczywistą przesadą” jest twierdzenie o tym, że sytuacja życiowa T. B. uległa pogorszeniu z uwagi na brak prezentów okolicznościowych otrzymywanych od dziadka, w szczególności mając na uwadze, że podstawowy ciężar utrzymania dzieci ciąży na ich rodzicach.

Pozwany wskazuje, że wprawdzie roszczenia H. M. (1) nie są tak oczywiście bezzasadne, to jednak zauważa, że może ona liczyć na wsparcie rodziny w swoim dalszym życiu. Wskazuje także, że w rozmowie przeprowadzonej z powódką na zlecenie pozwanego ustalono, że jej syn nie wspomagał matki finansowo, a w domu był dwa razy w miesiącu.

Odnosząc się do roszczeń określonych w art. 446 § 4 k.c. pozwany wskazuje, że oczywistym jest, iż wszyscy powodowie doznali cierpienia z powodu śmierci J. M., jednak wątpliwym jest żądanie takiego samego zadośćuczynienia w stosunku do matki, córki oraz wnuka osoby zmarłej, z uwagi na fakt, że mieli one odmienne doświadczenia i wspomnienia dotyczące poszkodowanego, a także, że pełnił inną rolę w życiu każdego z nich.

Pozwany wnosi więc o rozsądną ocenę żądań powodów w tym zakresie.

Pismem z dnia 2 grudnia 2013 r. (k. 348 i n.) powód T. B. dokonał modyfikacji powództwa w ten sposób, że zamiast dotychczas dochodzonych kwot 16.200,00 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci osoby bliskiej oraz kwoty 150.000,00 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wniósł o zasądzenie na jego rzecz 50.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę po śmierci osoby bliskiej- dziadka J. M. wraz z odsetkami ustawowymi naliczanymi od dnia zgłoszenia szkody tj. 18 lipca 2012 r. do dnia zapłaty. Uzasadniając swoje stanowisko wskazał, że wiązały go z dziadkiem pozytywne, dość silne więzi uczuciowe, a wiadomość o jego śmierci wywołała nagły stres u powoda. Powód podkreśla, że wspomina dziadka, tęskni za nim.

Pozwany nie złożył oświadczenia wyrażającego zgodę na częściowe cofnięcie powództwa. Nie został też zobowiązany do złożenia takiego oświadczenia w określonym przez Sąd terminie, w trybie art. 203 § 1 i 3 k.p.c..

W piśmie z 3 stycznia 2014 r. (data wpływu, pismo, k. 364 i n.) powodowie wskazali, że nie uznają podnoszonego przez pozwanego zarzutu przyczynienia, a także sprecyzowali żądanie w zakresie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, wskazując, że domagają się zasądzenia w tym przedmiocie kwot po 3.617,00 zł na rzecz każdego z nich.

Uzasadniając swoje stanowisko w zakresie przyczynienia się poszkodowanego do wypadku, z uwagi na stan nietrzeźwości, powodowie wskazują, że ze wskazanych w piśmie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy doznanymi przez poszkodowanego obrażeniami, będącymi przyczyną zgonu, a naruszeniem przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy ze strony inwestora i pracodawcy J. B., odpowiedzialnego za stan BHP na terenie robót budowlanych. Powodowie wskazują na szereg zaniedbań w zakresie organizacji pracy oraz nieprawidłowego wyposażenia stanowiska pracy, a także na fakt, iż pozwany nie wykazał, by nietrzeźwość poszkodowanego przyczyniła się do wypadku.

Wskazują, że przyczynienie nie wpływa na winę. Następnie podnoszą, że przyczynienie się poszkodowanego do wypadku nie może prowadzić do obniżenia zadośćuczynienia przyznawanego podmiotom, które nie miały bezpośredniego wpływu na rozmiar doznanej szkody. Podają także, że celem instytucji przewidzianej w art. 362 k.c. jest obarczenie częścią odpowiedzialności poszkodowanego stosownie do rozmiarów, w jakich do szkody się przyczynił. Członkowie rodziny nie mają natomiast wpływu na doznaną przez nich krzywdę w postaci zerwania więzi rodzinnych.

Z ostrożności procesowej powodowie zakwestionowali również proponowany przez pozwanego poziom przyczynienia tj. co najmniej 50%, z uwagi na fakt, że pozwany nie podał żadnych kryteriów pozwalających na ocenę w/w.

Powodowie podnoszą również, że uwzględnienie przyczynienia nie jest dla sądu obligatoryjne przy ustalaniu wysokości zasądzanych świadczeń.

Uzasadniając stanowisko w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego powodowie wskazują, że pomiędzy nimi występuje współuczestnictwo formalne, a każdy z powodów może ustanowić odrębnego dla siebie pełnomocnika, nawet jeżeli jest to ta sama osoba.

W toku postępowania strony podtrzymywały swoje stanowiska.

Postanowieniem z dnia 23 stycznia 2014 r. Sąd zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 177 § 1 k.p.c., do czasu prawomocnego zakończenia postępowania toczącego przed Sądem Rejonowym dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie III Wydziałem Karnym przeciwko J. B. oskarżonemu o popełnienie czynu z art. 220 k.c., w sprawie III K 385/12 (protokół rozprawy z dnia 23 stycznia 2014 r., k. 478, pkt II postanowienia).

Dnia 13 lutego 2013 r. powodowie wnieśli zażalenie na w/w postanowienie. Postanowieniem z dnia 18 marca 2014 r. (k. 499) Sąd odrzucił zażalenie H. M. (1). Postanowieniem z dnia 28 maja 2014 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie, na skutek zażaleń T. B. i E. B., uchylił zaskarżone postanowienie (k. 505). Postanowieniem z dnia 27 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy podjął postępowanie dotyczące roszczeń zgłoszonych przez powódkę H. M. (1) (protokół skrócony rozprawy z dnia 27 listopada 2014 r. k. 516-v.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. M., na podstawie umowy cywilno-prawnej z dnia 1 grudnia 2011 r., zobowiązany był wobec (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. reprezentowanej przez prezesa zarządu J. B. do wniesienia 10.000 sztuk suporeksu na pietra II-IV (kopia dokumentu oznaczonego jak „umowa o dzieło”, k.90). J. M. wykonywał tę pracę w W., przy ul. (...). Dnia 12 grudnia 2011 r. w czasie wykonywania umówionych czynności poszkodowany spadł z wysokości IV kondygnacji i w wyniku wielonarządowego urazu spowodowanego wypadkiem stracił życie (okoliczności bezsporne).

Poszkodowany w momencie wypadku znajdował się w stanie nietrzeźwości. Badanie chemiczne próbki krwi pobranej przy sekcji zwłok dnia 16 grudnia 2011 r. wykazało 2,7 promila alkoholu etylowego (kopia protokołu sądowo-lekarskich oględzin i sekcji zwłok, k. 301, wynik badania chromatografii gazowej z dnia 30 grudnia 2011 r., k. 303).

W toku kontroli placu budowy, na którym miał miejsce wypadek, przeprowadzonej w dniach 12 i 14 grudnia 2011 r. oraz 16, 17, 20, 24, 26 stycznia 2012 r. przez inspektora pracy stwierdzono szereg nieprawidłowości w zabezpieczeniach miejsc wykonywania prac wysokościowych, w tym brak zamontowanych w sposób właściwy balustrad, desek krawężnikowych o wys. 15 cm, wypełnienia wolnej przestrzeni między deską krawężnikową a poręczą w sposób zabezpieczający przed upadkiem z wysokości stropów na poziomie I-IV piętra. Brak było również innych zabezpieczeń chroniących przed lub w razie upadku z wysokości oraz środków ochrony indywidualnej, jak np. szelki bezpieczeństwa (kopia protokołu kontroli, k. 95 i n.). Powyższe uchybienia, a także inne leżące po stronie inwestora jak np. eksploatacja i użytkowanie wyciągarki niezapewniającej bezpieczne wykonywanie pracy stanowiły bezpośrednie przyczyny wypadku (opinia biegłego z zakresu bhp sporządzona dla potrzeb postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową Warszawa Praga-Północ w sprawie 6 Ds. 2591/11/II załączona do akt niniejszego postępowania, k.256-259).

J. B. dnia 22 września 2011 r. zawarł umowę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej z pozwanym. Okres ubezpieczenia obejmował datę wypadku (dowód: kopia umowy ubezpieczenia, załączona wraz z aktami szkody nr (...) z 12.12.2011 r., (...) z 12.12.2011 r., (...) z 12.12.2011 r., do akt niniejszego postępowania, strony nienumerowane).

H. M. (2) jest matką poszkodowanego. Zamieszkiwała z synem w domu w R. od około 20-lat, gdy ten po rozwodzie wyprowadził się z mieszkania zajmowanego z małżonką. Powódka prowadziła wspólne gospodarstwo domowe z J. M. podczas jego pobytu w domu. W tym samym czasie wspólnie ponosili koszty utrzymania. Poszkodowany pomagał jej w zakupach, kupował również wyposażenie domu, dokonywał napraw. Zimą przebywał w domu, palił w piecu węglowym i przygotowywał opał. Uczestniczył również w opłacaniu rachunków. W okresie od wiosny do początku zimy pracował poza miejscem zamieszkania. Przyjeżdżał do domu na weekendy lub raz na dwa tygodnie. Powódka ma problemy zdrowotne, zwyrodnienia stawów utrudniające poruszanie się. Od września 2013 r. do powódki wprowadziła się E. B.

wraz z rodziną i to oni na co dzień pomagają H. M. (1). Powódka od śmierci syna zażywa leki uspokajające. Wiadomość o śmierci syna wywołała u niej szok, tak nasilony poziom stresu utrzymywał się u niej do Świąt Bożego Narodzenia w 2011 r., następnie zmniejszał się. Zatrzymał się na etapie zaburzeń adaptacyjnych. Powódka wciąż przeżywa negatywne emocje z powodu nagłej śmierci syna w postaci smutku, żalu, okresowego braku chęci do życia, apatii. Nie pogodziła się ze śmiercią syna, deklaruje, że się z nią nie pogodzi, co, w ocenie biegłej psycholog, jest wysoce prawdopodobne (dowód: zeznania powódki H. M. (1), k. 381 w zw. z k. 313, okoliczności bezsporne, opinia sądowo-psychologiczna z dnia 20 listopada 2013 r. sporządzona przez biegłą z zakresu psychologii, k. 336).

E. B. jest córką poszkodowanego. Po rozwodzie rodziców mieszkała z matką, która ograniczała jej kontakty z ojcem. Po swoim ślubie, tj. w 2005r., wraz z mężem zamieszkała u poszkodowanego i jego matki, jednak po urodzeniu dziecka, z uwagi na zdrowie syna przeprowadzili się do matki powódki w D.. Powódka miała częsty kontakt telefoniczny z ojcem. Odwiedzała go wraz z synem 2-3 razy w miesiącu. J. M., mający doświadczenie w pracy przy robotach budowlanych pomagał córce w budowie jej domu w okresie lipiec-sierpień 2011 r., planowany był też jego udział w pracach w 2012 r. Miał pomóc w budowie i pracach wykończeniowych. Powódka otrzymywała od ojca okolicznościowe prezenty w kwocie 50-100 zł. Od śmierci ojca powódka mniej wychodzi z domu, zostaje razem z babcią, by ta nie była sama, święta jej nie cieszą. Najwyższe natężenie bólu psychicznego związanego ze śmiercią ojca występowało u powódki do dnia pogrzebu. Wiadomość o jego śmierci wywołała u niej szok. Obecnie cierpienia powódki mają mierne nasilenie. Śmierć ojca spowodowała u niej wzrost natężenia cech występujących u niej wcześniej; skłonności do przeżywania negatywnych emocji, braku towarzyskości. Ujemne przeżycia E. B. mają charakter okresowy, nie zaburzą realizacji aktualnych celów życiowych. Rokowania odnośnie jej stanu psychicznego w przyszłości są pomyślne (dowód: zeznania powódki E. B., k. 380-v, w zw. z k.312, okoliczności bezsporne, opinia sądowo-psychologiczna z dnia 20 listopada 2013 r. sporządzona przez biegłą z zakresu psychologii, k. 341).

T. B. jest wnukiem J. M.. Bezpośrednio po urodzeniu zamieszkiwał z rodzicami, dziadkiem i prababcią, jednak z uwagi na jego (...) wyprowadziła się do matki powódki E. B.. Powód, razem z matką odwiedzał poszkodowanego regularnie, grali wspólnie w gry komputerowe. Powód otrzymywał od dziadka prezenty okolicznościowe, głównie kwoty 50-100 zł. Obecnie razem z matką odwiedza grób poszkodowanego raz w tygodniu. T. B. pozostawał w pozytywnych relacjach z poszkodowanym. Przeżywał jego śmierć w ramach procesu żałoby cechującego się niskim poziomem intensywności, co nie miało decydującego wpływu na jego funkcjonowanie, ani nie spowodowało problemów natury psychicznej. Nie stwierdzono u małoletniego powoda zaburzeń adaptacyjnych, brak jest też podstaw by stwierdzić, że śmierć dziadka będzie miała negatywny wpływ na jego dalsze życie. Powód pamięta o pozytywnej relacji łączącej go ze zmarłym, wspomina wspólnie spędzony czas (dowód: zeznania powódki E. B., k. 380-v. w zw. z k.312, okoliczności bezsporne, opinia sądowo-psychologiczna z dnia 20 listopada 2013 r. sporządzona przez biegłą z zakresu psychologii, k. 330-331).

Dnia 27 czerwca 2012 r. powodowie zgłosili pozwanemu swoje roszczenia (dowód: pismo z dnia 27 czerwca 2012 r., akta szkody nr (...) z 12.12.2011 r., (...) z 12.12.2011 r., (...) z 12.12.2011 r., t. III, załączone do akt niniejszego postępowania, strony nienumerowane)

Dnia 23 kwietnia 2013 r. pozwany poinformował o przyznaniu powodom następujących kwot:

1.z tytułu zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. dla:

a) H. M. (1) – 35.000,00 zł

b) E. B. – 25.000,00 zł

c) T. B. - 10.000,00 zł

2. tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej dla:

a) H. M. (1) (mylnie oznaczonej w piśmie pozwanego jako żona zmarłego)- 15.000,00 zł

b) E. B.- 10.000 zł

Powyższe kwoty zostały obniżone o 50 % z uwagi na treść art. 362 k.c., w związku ze stanem nietrzeźwości J. M.

(dowód: pismo z dnia 24 kwietnia 2013 r., akta szkody nr (...) z 12.12.2011 r., (...) z 12.12.2011 r., (...) z 12.12.2011 r., t. 1 załączone do akt niniejszego postępowania, strony nie numerowane).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wskazane dowody uznając ich wiarygodność i moc dowodową.

W toku postępowania dowodowego Sąd dopuścił dowód z przesłuchania stron, ograniczając go do przesłuchania powódek E. B. oraz powódki H. M. (1). Ich zeznania nie przeczyły sobie wzajemnie, były logiczne a także wewnętrznie spójne.

Autentyczność i prawdziwość dokumentów przedłożonych w toku postępowania dowodowego nie była kwestionowana przez strony, nie budziły również wątpliwości Sądu.

W tym miejscu należy odnieść się do dowodu w postaci opinii biegłego z zakresu bhp przeprowadzonego w postępowaniu przygotowawczym. Nie ulega wątpliwości, że dowód ten nie ma waloru opinii przeprowadzonej przed Sądem rozpoznającym sprawę. Powszechnie przyjmuje się, że winien on być traktowany jako dokument prywatny i w ten sposób analizowany, przy uwzględnieniu swobodnej oceny dowodów. Sąd uznał, że, w obliczu niepodważania twierdzeń w tym dokumencie zawartych przez strony niniejszego postępowania, konkluzje tam przedstawione mogą być także podstawą ustaleń faktycznych w niniejszym postępowaniu.

Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu psychologii na okoliczności wskazane w postanowieniu Sądu z dnia 18 października 2013 r. (k. 323).

Biegła odpowiedziała na przedstawione jej pytania w sposób jasny, wyczerpujący i zrozumiały. Wiedza i kwalifikacje biegłej nie budziły wątpliwości Sądu. Strony nie zgłaszały zastrzeżeń do treści opinii.

Wobec powyższego wnioski, będące efektem analizy materiału procesowego oraz badań przeprowadzonych w stosunku do powodów, stały się podstawą do poczynienia przez Sąd ustaleń faktycznych w zakresie okoliczności, w celu ustalenia których, dowód ten został dopuszczony i przeprowadzony.

Pozostałe dowody Sąd pominął uznając, że nie dotyczą one faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powodowie dochodzą roszczeń odszkodowawczych znajdujących swoje źródło w art. 446 § 3 i 4 k.c.

Artykuł 446 § 3 stanowi, że jeżeli skutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

Stosownie do art. 446 § 4 sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Pozwany uznał swoją, mającą źródło w umowie ubezpieczenia (art. 805 k.c.), odpowiedzialność co do zasady wobec powodów. Podniósł jednak zarzuty dotyczące wysokości świadczeń należnych powodom, w tym zarzut przyczynienia się poszkodowanego do wypadku, związany z wykonywaniem umówionych prac w stanie nietrzeźwości.

Zgodnie z art. 362 k.c. jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron.

W orzecznictwie przyjęto, że przyczynieniem się poszkodowanego do powstania szkody jest każde jego zachowanie pozostające w normalnym związku przyczynowym ze szkodą, za którą ponosi odpowiedzialność inna osoba (por. wyrok SN z dnia 23 lutego 1968 r., II CR 28/68, LEX nr 6291; wyrok SN z dnia 20 czerwca 1972 r., II PR 164/72, LEX nr 7098; uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 20 września 1975 r., III CZP 8/75, OSNCP 1976, nr 7-8, poz. 151; wyrok SN z dnia 3 lipca 2008 r., IV CSK 127/08, M. Praw. 2009, nr 19, s. 1065; wyrok SN z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, Biul. SN 2009, nr 1, s. 12, M. Praw. 2009, nr 19, s. 1060; wyrok SN z dnia 8 lipca 2009 r., I PK 37/09, LEX nr 523542).

Ustawodawca w art. 362 k.c. nie przewiduje automatyzmu w redukcji należnych roszczeń, obowiązek naprawienia szkody ulega bowiem "odpowiedniemu zmniejszeniu" stosownie do okoliczności, a zwłaszcza stopnia winy obu stron. Termin "odpowiedni" należy tak rozumieć, że będą sytuacje w których Sąd zmniejszy zakres odszkodowania proporcjonalnie do stopnia przyczynienia się, w innych sytuacjach redukcja odszkodowania będzie mniejsza niż stopień przyczynienia się, a w jeszcze innych mimo przyczynienia się, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, może dojść do rezygnacji ze zmniejszenia wysokości odszkodowania. Nie ulega wątpliwości, że okoliczności sprawy, takie jak podstawa odpowiedzialności sprawcy, stopień winy obu stron, nieprawidłowość zachowania pozwanego powinny decydować o tym, czy Sąd zmniejszy należny odszkodowanie czy też nie. W tym miejscu wskazać należy na judykaty Sądu Najwyższego, między innymi z dnia 19 listopada 2009 r. IV CSK 241/09, 29 października 2008 r. IV CSK 228/08), w których wyraża on pogląd, że wskazane wcześniej okoliczności stanowią przesłanki oceny, czy w ogóle i w jakim stopniu uzasadnione jest zmniejszenie obowiązku naprawienia szkody (wyrok SN z dnia 12 września 2013 r., sygn. akt IV CSK 87/13).

Pozwany ponosi odpowiedzialność w zakresie odpowiedzialności cywilnej J. B.. Tym samym kwestii przyczynienia nie można rozpatrywać bez analizy uchybień dokonanych przez ubezpieczonego, stanowiących o jego winie. Wprawdzie poszkodowany nie był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, jednak z treści art. 304 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy wynika, iż pracodawca jest obowiązany zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pracy, o których mowa w art. 207 § 2, osobom fizycznym wykonującym pracę na innej podstawie niż stosunek pracy w zakładzie pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę, a także osobom prowadzącym w zakładzie pracy lub w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę na własny rachunek działalność gospodarczą. J. B., jako reprezentujący pracodawcę, obowiązany był chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. W szczególności jego obowiązki polegały na:

- 1) organizacji pracy w sposób zapewniający bezpieczne i higieniczne warunki pracy;
- 2) zapewnieniu przestrzegania w zakładzie pracy przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, wydawaniu poleceń usunięcia uchybień w tym zakresie oraz kontroli wykonania tych poleceń;
- 3) reagowaniu na potrzeby w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy oraz dostosowywaniu środków podejmowanych w celu doskonalenia istniejącego poziomu ochrony zdrowia i życia pracowników, biorąc pod uwagę zmieniające się warunki wykonywania pracy;
- 4) zapewnieniu rozwoju spójnej polityki zapobiegającej wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym uwzględniającej zagadnienia techniczne, organizację pracy, warunki pracy, stosunki społeczne oraz wpływ czynników środowiska pracy.

Mając na uwadze ustalenia dokonane w toku postępowania dowodowego, nie sposób poddać w wątpliwość faktu, że powyższe zasady nie były przez kontrahenta poszkodowanego stosowane, a ich niespełnienie skutkowało upadkiem powoda z wysokości, a w konsekwencji jego śmiercią.

Nie oznacza to jednak, że to uchybienia w zakresie zapewnienia warunków bezpieczeństwa były wyłączną przyczyną wypadku.

Ciężar dowiedzenia przyczynienia obarcza stronę na ten fakt się powołującą, a więc pozwanego (art. 6 k.c.). Przyczynienia nie stanowi tylko efekt zachowania się danej osoby, lecz jest nim taka postawa poszkodowanego, która jest współodpowiedzialna za powstanie (zwiększenie) szkody (tak G.Bieniek i inni „Komentarz do kodeksu cywilnego. Zobowiązania” Tom 1 Wyd.Praw. W-wa 1996, str. 60, teza 5 i cytowane tam liczne orzecznictwo Sądu Najwyższego).

Zarówno badanie moczu jak i krwi poszkodowanego pobranych w trakcie sekcji zwłok J. M. przeprowadzonych dnia 16 grudnia 2011 r. ujawniły obecność w jego organizmie alkoholu etylowego w ilościach wskazujących na wykonywanie przez niego prac w stanie nietrzeźwości. Zgodnie z art. 115 § 16 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. -Kodeks karny stan nietrzeźwości zachodzi gdy zawartość alkoholu we krwi przekracza 0,5 promila albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość. U poszkodowanego stwierdzono 2,7 promila alkoholu etylowego we krwi, co ponad pięciokrotnie przekracza wartość podstawową ustaloną w Kodeksie karnym.

Należy zauważyć, że poszkodowany miał świadomość warunków występujących na terenie budowy, gdyż nie był to jego pierwszy dzień w pracy, (zgodnie z „umową o dzieło” - k. 90 poszkodowany wykonywał umówione czynności od 1 grudnia 2011 r.). Co więcej, jako osoba regularnie zarobkowo wykonująca prace budowlane, co należy przyjąć uwzględniając zasady logiki i doświadczenia życiowego, miał świadomość zagrożeń z nimi związanymi, a także znał podstawowe zasady bezpieczeństwa i środki ochrony, które są lub powinny być stosowane w czasie budowy, w tym w pracach wykonywanych na wysokościach. Powyższe wskazuje, że wiedział o braku zabezpieczeń i innych uchybieniach w zakresie bhp.

Za szczególnie naganne i noszące cechy rażącego niedbalstwa należy więc uznać wykonywanie przez poszkodowanego prac niebezpiecznych, wymagających wzmożonej koncentracji, uwagi, ostrożności, a także umiejętności zachowania równowagi, po spożyciu alkoholu, w szczególności w ilościach prowadzących do stężenia alkoholu we krwi ujawnionego o zmarłego.

Należy zauważyć, że dla negatywnej oceny zachowania powoda wystarcza już wykonywanie jakiegokolwiek (nie tylko niebezpiecznej) pracy po spożyciu alkoholu.

W przypadku rozpoznawanym w niniejszym postępowaniu nad wyraz istotny staje się nie tylko fakt podejmowania prac niebezpiecznych w stanie nietrzeźwości ale również przystępowanie do tych prac we wskazanym stanie w warunkach zaniedbań w zakresie bhp tworzących wzmożone ryzyko, wynikające z braku fizycznej asekuracji (np. balustrad czy siatek ochronnych) w przypadku utraty równowagi czy nieprawidłowej oceny odległości, które stanowią powszechnie znane objawy nietrzeźwości.

Oczywistym jest wobec tego, że J. M. przyczynił się do wypadku, a w konsekwencji do swojej śmierci i szkody po stronie powodów. Zachowanie te nosiło znamiona ciężkiego naruszenia podstawowych zasad ostrożności, winno więc mieć wpływ na zakres obowiązku naprawienia szkody.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Łodzi uzasadniając wyrok z dnia 6 marca 2014 r. w sprawie I ACa 1134/13 (LEX nr 1458923), zakres redukcji obowiązku naprawienia szkody implikują nie tylko okoliczności zdarzenia, ale przede wszystkim stopień winy rozumianej także jako niezachowanie należytej staranności, jakiej można oczekiwać i wymagać od konkretnego podmiotu uczestniczącego w zdarzeniu. Przyjęcie przyczynienia pozostawione jest ocenie i uznaniu sądu, co w żadnym razie nie oznacza ani dowolności, ani fakultatywności takiej oceny. Wpływ na zakres przyczynienia poza stopniem winy mają okoliczności zdarzenia, które każdorazowo winny być ustalone i ocenione. Okoliczności te odnoszą się do miejsca i czasu zdarzenia, osoby sprawcy, wagi uchybień, możliwości przewidzenia skutków określonego zdarzenia i motywów określonego zachowania.

Sąd rozpoznający sprawę, biorąc pod uwagę wskazane okoliczności zdarzenia, uznał, że uzasadniają one stwierdzenie, iż poszkodowany przyczynił się do powstania szkody w 50 % i w takim stosunku winny zostać zmniejszone przyznane powodowi świadczenia.

Celem odszkodowania przyznanego na podstawie art. 446 § 3 k.c. jest naprawienie szkód majątkowych, związanych z pogorszeniem się sytuacji życiowej rodziny zmarłego. Skutkiem śmierci bezpośrednio poszkodowanego może być znaczne pogorszenie sytuacji życiowej jego rodziny. Śmierć poszkodowanego powoduje, że jego bliscy nie mogą liczyć na pomoc i wsparcie z jego strony. W polskim społeczeństwie pomoc ze strony rodziny (nie tylko finansowa) odgrywa bardzo istotną rolę (wyr. SN z 4.9.1967 r., I PR 23/67, OSPiKA 1969, Nr 1, poz. 5).

Do odszkodowania z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej uprawnieni są tylko najbliżsi członkowie rodziny zmarłego. Na ogół, za najbliższych członków rodziny uznać można zstępnych i wstępnych pierwszego stopnia (dzieci i rodziców). Pod pojęciem bliskości rozumieć należy więzy emocjonalne, a nie prawne, nawet dalszy krewny może być osobą bliską zmarłemu jeśli zamieszkiwali wspólnie (wyr. SN z 13.4.2005 r., IV CK 648/04, OSNC 2006, Nr 3, poz. 54). Wobec powyższego uznać należy, że odpowiednio matka, córka oraz wnuk znajdują się w kręgu osób najbliższych zmarłemu.

Powódka H. M. (2) domagała się odszkodowania w wysokości 32.832,00 zł. Podstawą wyliczenia tej kwoty były przyjęte ceny określonego rodzaju usług związanych z wykonywaniem prac domowych, których powódka nie może samodzielnie wykonywać, a które były wykonywane przez J. M. oraz dotychczasowe współuczestnictwo poszkodowanego w codziennych kosztach życia i eksploatacji budynku mieszkalnego, związanych ze wspólnym z powódką prowadzeniem gospodarstwa domowego.

W ocenie Sądu, przy ustalaniu wysokości odszkodowania należało jednak uwzględnić fakt, że zmarły nie był jedynym bliskim powódki, który mógł pomagać jej w życiu codziennym. Jak sama powódka zeznała, od września 2013 r. mieszka razem z E. B. i jej rodziną, która pomaga jej w życiu codziennym i współgospodaruje z H. M. (2). Nawet przy uwzględnieniu czasowości takiego rozwiązania, związanej z budową domu przez E. B. i planowaną tam przeprowadzką, należy zauważyć, że powódka rozważa także możliwość zamieszkania z drugim ze swoich dzieci-obecnie zamieszkującą w Hiszpanii- córką lub zamieszkanie w nowym domu z rodziną wnuczki.

Powyższe wskazuje, że, pomimo śmierci syna, z którym mieszkała, nie została ona pozbawiona pomocy dotychczas przez niego udzielanej.

Winno się mieć również na uwadze, że J. M. nie przebywał permanentnie w domu w R., z uwagi na sezonowe prace wykonywane poza miejscem zamieszkania. Nie można zatem stwierdzić, iż jego pomoc była stała i nieprzerwana.

Orzekając o wysokości odszkodowania Sąd uwzględnił jednak fakt znacznego osłabienia aktywności życiowej, jako skutek zaburzeń adaptacyjnych wywołanych śmiercią syna, a także związaną z tym konieczność przyjmowania leków. Jak wskazuje się w orzecznictwie, pogorszenie sytuacji życiowej obejmuje również zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na sytuację materialną. Sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei po śmierci dziecka nie stanowią podstawy do żądania odszkodowania. Jeśli jednak te negatywne emocje wywołały chorobę, osłabienie aktywności życiowej i motywacji do przezwyciężania trudności dnia codziennego, to, bez szczegółowego dociekania konkretnych zdarzeń lub stopnia ich prawdopodobieństwa, można na zasadzie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) przyjąć, że pogorszyły one dotychczasową sytuację życiową osoby z najbliższego kręgu rodziny zmarłego (wyrok SN z dnia 30 czerwca 2004 r., sygn. akt IV CK 445/03, LEX nr 173555).

Powyższej przedstawione okoliczności stały się podstawą do uznania, że stosownym odszkodowaniem, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. w stosunku do matki poszkodowanego będzie kwota 20.000,00 zł. Z uwagi na uznanie, że poszkodowany przyczynił się do wypadku w 50 % kwota ta ulega obniżeniu o połowę i wynosi 10.000,00 zł

Pozwany, po wniesieniu powództwa, w dniu 23 kwietnia 2013 r. wypłacił H. M. (1), tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej kwotę 7.500,00 zł. O tę sumę więc należy pomniejszyć przyznane w postępowaniu sądowym odszkodowanie, które winno wynieść 2.500,00 zł.

E. B. wniosła o zasądzenie na jej rzecz, z tytułu odszkodowania, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. kwoty 29.800,00 zł, na która miały składać się wartość prezentów okolicznościowych otrzymywanych od J. M. oraz pomoc przy budowie domu powódki jakiej miał udzielić poszkodowany z uwagi na swoje umiejętności w tym zakresie.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że odszkodowanie za pogorszenie się sytuacji najbliższego członka rodziny na skutek śmierci przysługuje to tylko wtedy, gdy pogorszenie to jest znaczne (por. wyrok SN z 14 marca 2007 r., sygn. akt I CSK 465/06, LEX nr 327917). Trudno za takie uznać utratę prezentów okolicznościowych, nawet jeżeli miały one charakter regularny. Należy tu przyznać rację argumentom pozwanego, który wskazuje, że powódka jest osobą dorosłą i niezależną finansowo od rodziców. Te okoliczności decydują o niejako ubocznym, „grzecznościowym” charakterze otrzymywanych przez powódkę od jej ojca sum, nie stanowiących zasadniczego źródła utrzymania rodziny, nie decydujących też w istotnym wymiarze o sytuacji życiowej, w tym finansowej powódki. Tym samym brak jest podstaw do uznania, że w tym zakresie nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki, pozwalające na pełną kompensację szkody związanej z brakiem tego typu upominków.

Niewątpliwym jest jednak, że J. M. pomagał córce przy budowie domu, a z uwagi na doświadczenie zdobyte w czasie pracy zawodowej, pomoc ta miała charakter fachowy, a przy tym bezpłatny. Wobec powyższego usprawiedliwionym jest twierdzenie, że śmierć poszkodowanego spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki. Należy również uwzględnić, że stan faktyczny ustalony w niniejszej sprawie pozwala, drogą domniemań faktycznych, stwierdzić, że powódka utraciła pomoc ze strony ojca w szerszym zakresie niż praca przy budowie domu.

Należy zauważyć, że odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej członków rodziny nie jest odszkodowaniem sensu stricto w rozumieniu art. 361 k.c. Jego charakter uniemożliwia szczegółowe określenie wysokości szkody, ustawodawca wskazał, że ma być ono stosowne. Jego wielkość nie zależy więc wyłącznie od ustalenia dokładnej wartości poszczególnych szkód stanowiących o pogorszeniu sytuacji życiowej i winno być określone z uwzględnieniem wszelkich okoliczności danego przypadku i spełniać kryterium odpowiedniości i proporcjonalności.

W ocenie Sądu rozpoznającego sprawę, okoliczności powyżej przedstawione czynią uzasadnionym roszczenie powódki w zakresie 15.000,00 zł. Tym samym z uwzględnieniem przyczynienia (50%) oraz kwoty już wypłaconej przez pozwanego (5.000,00 zł) pozwany zobowiązany jest do zapłaty na jej rzecz kwoty 2.500,00 zł

Powództwo T. B. w zakresie odszkodowania z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej zostało cofnięte bez zrzeczenia się roszczenia (k. 349 i 380-v.). Pozwany nie złożył oświadczenia wyrażającego zgodę na cofnięcie powództwa, nie został też do tego zobowiązany w trybie art. 203§ 1 i 3 k.p.c. W tych okolicznościach cofnięcie powództwa nie wywołało skutku, o którym mowa w art. 355§ 1 k.p.c., i podlegało rozpoznaniu merytorycznemu.

Należy jednak zauważyć, że podstawą określenia przez powoda żądanej kwoty były okolicznościowe prezenty otrzymywane od dziadka. Tym samym również w przypadku T. B. znajdują zastosowanie przesłanki odmawiające zasadności roszczeniom powódki E. B. w analogicznym zakresie. Wszak niemożliwym do przyjęcia jest, że o sytuacji życiowej dziecka decydują okresowo otrzymywane kwoty w wysokości 50-100 zł. Tym samym ich brak nie powoduje znacznego pogorszenia tej sytuacji i czyni niezasadnym żądanie odszkodowania z tego tytułu.

Podstawą zasądzenia zadośćuczynienia, o którym mowa w art. 446 § 4 k.c., jest spowodowanie śmierci bezpośrednio poszkodowanego czynem niedozwolonym oraz krzywda, w postaci bólu i cierpienia po stronie osób bliskich poszkodowanemu. Zadośćuczynienie to ma na celu złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej i pomoc członkom jego rodziny w dostosowaniu się do zmienionej sytuacji życiowej (wyrok SN z dnia 12 września 2009 r., sygn. akt IV CSK 87/13, LEX nr 1383297).

Uwzględniając jego wielkość Sąd winien mieć na uwadze : dramatyzm doznań bliskich zmarłego, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rola jaką w rodzinie pełniła osoba zmarła, rodzaj i intensywność więzi łączącej poszkodowanego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci, wiek poszkodowanego, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej

rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 października 2012 roku, sygn. Akt I ACa 435/12, LEX nr 1237230, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 11 lipca 2013 roku, I ACa 220/13, LEX nr 1369350, wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z 24 sierpnia 2012 roku, sygn. Akt V ACa 646/12, LEX nr 1220462).

W sprawie niniejszej wielkość zadośćuczynienia przyznanego powodom wpływ miało także ustalenie, że poszkodowany przyczynił się swoim zachowaniem do śmiertelnego wypadku w 50 %.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem powodów w kwestii niedopuszczalności zmniejszania świadczeń przyznanых tytułem zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną przez śmierć osoby bliskiej, z uwagi na fakt, że nie mieli oni wpływu na doznaną przez nich szkodę niemajątkową.

Jak wskazuje Sąd Najwyższy przepis art. 362 k.c., usytuowany w przepisach ogólnych trzeciej księgi kodeksu cywilnego odnoszącej się do zobowiązań, dotyczy ogólnie ujętego „obowiązku naprawienia szkody”, bez zróżnicowania podstawy prawnej, z której obowiązek ten wynika, jak również bez różnicowania podmiotu, na rzecz którego obowiązek ten ma być spełniony. Dotyczy zatem zarówno przyczynienia się do szkody bezpośrednio poszkodowanego, jak i pośrednio poszkodowanego. W orzecznictwie przyjmuje się, że przyczynienie się do szkody osoby bezpośrednio poszkodowanej, która zmarła, uzasadnia obniżenie świadczeń przewidzianych w art. 446 § 3 i 4 k.c., należnych osobom jej bliskim (por. m.in wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1985 r. IV CR 398/85, niepubl., z dnia 6 marca 1997 r. II UKN 20/97, OSNP 1997/23/478, z dnia 19 listopada 2008 r., III CSK 154/08 i z dnia 12 lipca 2012 r. I CSK 660/11, niepubl., 12 września 2013 r., IV CSK 87/13).

Dodać należy, iż pomimo tego, że świadczenia przyznawane tytułem zadośćuczynienia mają mieć przede wszystkim kompensacyjny charakter, to ich funkcjami ubocznymi, ale nie irrelevantnymi pozostają funkcje represyjna czy prewencyjna lub wychowawcza. Okoliczności zdarzenia, w wyniku którego śmierć ponosi osoba bliska powodom, w szczególności jej wpływ na to zdarzenie, nie mogą pozostawać więc obojętne dla kwot ostatecznie wypłaconych. Tym samym funkcja kompensacyjna zostaje uzewnętrzniona poprzez określenie zadośćuczynienia w kwocie ogólnej, odpowiadającej rozmiarom doznanej krzywdy, a uwzględnienie dodatkowych okoliczności, które mają znaczenie dla realizacji funkcji prewencyjnych czy wychowawczych, skutkuje odjęciem od tej sumy kwoty proporcjonalnej do przyczynienia się poszkodowanego, zwykle poprzez zmniejszenie zadośćuczynienia o jego ustalony procent.

Wszak skoro już ustalono, że poszkodowany przyczynił się do powstania szkody, nie można obciążać wszelkimi jej konsekwencjami, a tym samym odpowiedzialnością cywilną za jej wystąpienie w pełnym zakresie, sprawcy (czy też ponoszącego tą odpowiedzialność pozwanego).

Uwzględniając powyższe rozważania należy przejść do analizy okoliczności wpływających na rozmiar krzywdy, a tym samym wysokość zadośćuczynienia w przypadku każdego z powodów.

Powódka H. M. (1) domagała się zasądzenia na jej rzecz kwoty 150.000,00 zł na podstawie art. 446 § 4 k.c.

W ocenie Sądu roszczenie jej zasługiwało na uwzględnienie w wysokości 50.000,00 zł.

Przy ustalaniu kwoty należnego powodce świadczenia Sąd miał przede wszystkim na uwadze rodzaj i intensywność więzi jakie łączyły powódkę ze zmarłym, a także dramatyzm doznań i poczucie osamotnienia związane ze śmiercią J. M.. Nie ulega wątpliwości, że śmierć dziecka, niezależnie od jego wieku, jest dla rodziców jednym z najtragiczniejszych, jeżeli nie najtragiczniejszym zdarzeniem w życiu, co w przypadku powódki znalazło potwierdzenie w powstałych na gruncie tej straty zaburzeniach adaptacyjnych i objawach im towarzyszących. Szczególna więź łącząca rodziców z dziećmi wzmocniona została także faktem wieloletniego wspólnego zamieszkiwania z H. M. (1) poszkodowanym oraz odległym miejscem zamieszkania drugiego z dzieci powódki. Z uwagi na wiek i stan zdrowia powódki trudno również przyjąć, że z czasem cierpienia po śmierci syna ulegnął znacznemu zmniejszeniu.

Przyznana kwota została pomniejszona o 50% oraz o wypłaconą przez ubezpieczyciela sumę 17.500,00 zł, w związku z czym zasądzono na jej rzecz kwotę 7.500,00 zł

E. B. żądała zasądzenia na jej rzecz kwoty 150.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia. W ocenie Sądu roszczenie to usprawiedliwione było w kwocie 30.000,00 zł. Kwota ta uległa zmniejszeniu z uwagi na przyczynienie się poszkodowanego do wypadku a także ze względu na dokonaną przez ubezpieczyciela wypłatę kwoty 12.500,00 zł na jej rzecz. Tym samym w wyroku zasądzono na rzecz powódki zadośćuczynienie w wysokości 2.500,00 zł.

Oczywistym jest, że z wiekiem rola rodziców w życiu dziecka ulega zmianie. W przypadku osób dorosłych, pozostających w związkach małżeńskich, mających dzieci, choć rodzice pozostają ważni, jednak nie można przypisywać centralnej pozycji tego rodzaju więzom rodzinnym. E. B. jest mężatką, ma dziecko. Należy więc stwierdzić, że jej aktywność życiowa ogniskuje się przede wszystkim wokół tych osób, co powoduje, że cierpienia związane ze śmiercią J. M. nie stanowią pierwszoplanowych emocji w jej życiu. Nie ulega wątpliwości, że śmierć ojca wywołała u powódki szok, ból i cierpienie, co jest naturalną reakcją na nagłe i tragiczne w skutkach zdarzenie. Została ona dodatkowo wzmocniona przez cechy osobowości powódki oraz jej dotychczasowe doświadczenia. Jednak powyższe emocje nie zaburzyły funkcjonowania powódki, jak wskazano w opinii psychologicznej, realizuje ona aktualne cele życiowe. Sąd określając wysokość zadośćuczynienia wziął jednak pod uwagę, że więź łącząca powódkę z ojcem miała szczególnie pozytywny charakter, wzmocniony także przez fakt przywoływanego przez E. B. poczucia odzyskania uprzednio odebranej w związku z rozwodem rodziców relacji i, wynikającej z tego, chęci spędzania wspólnie czasu oraz radości czerpanej z wzajemnych spotkań i rozmów, a także uczestnictwa poszkodowanego w życiu powódki. Tak ujmowana strata niewątpliwie winna zostać uznana za przesłankę wpływającą na rozmiar przyznanego świadczenia.

Na podstawie powyżej ustalonych okoliczności Sąd określił wysokość należnego powódce zadośćuczynienia.

T. B., wnuk poszkodowanego, wniósł o zasądzenie kwoty 150.000,00 zł zadośćuczynienia, następnie roszczenie to zostało zmodyfikowane przez niego w ten sposób, że cofnął swoje żądanie ponad kwotę 50.000,00 zł (k. 349 i 380-v.). Tak jak podano wyżej, cofnięcie powództwa w tym zakresie nie wywołało jednakże skutku prawnego, wobec braku zgody pozwanego, co obligowało sąd do merytorycznej oceny tego roszczenia w pierwotnie zgłoszonej kwocie.

W ocenie Sądu stosowne zadośćuczynienie przyznane powodowi winno wynieść 10.000,00 zł.

Relacja łącząca powoda z poszkodowanym opierała się o dość silną, pozytywną więź uczuciową, wzajemną akceptację i wspólnie spędzany czas, o czym powód pamięta. Wiadomość o śmierci J. M. wiązała się z nagłym stresem, jednak pomimo poczucia utraty obiektu miłości, nie odczuwał on cierpienia wykraczającego poza przeżycia mieszczące się w pojęciu żałoby. Śmierć poszkodowanego i jego brak nie spowodował problemów natury psychicznej u powoda.

Z powyższego wynika, że śmierć J. M. nie wiązała się z dramatyzmem doznań powoda, nie można również wysnuć wniosków o intensywności cierpienia czy nieakceptowaniu śmierci dziadka przez powoda.

Należy jednak zauważyć, że są to okoliczności wpływające na wysokość zadośćuczynienia, a nie na zasadność jego przyznania. Już sam fakt utraty osoby bliskiej i wskazane przez biegłą emocje pojawiające się w procesie żałoby stanowią o krzywdzie osoby bliskiej. W niniejszym przypadku należy zauważyć, iż więź rodzinna oparta była o szczególnie pozytywne uczucia i wynikającą z tego radość ze wspólnie spędzanego czasu. W ocenie Sądu nie można też stracić z pola widzenia wieku powoda. Biorąc pod uwagę zasady doświadczenia życiowego można przyjąć, że z czasem zrozumie on istotę śmierci, co wpłynie na doznawane w związku z wypadkiem poszkodowanego emocje, jednak, mając na uwadze konkluzje biegłej psycholog opiniującej w sprawie nie wywoła to istotnych skutków w psychice powoda.

Z uwagi na przyczynienie się poszkodowanego, oszacowane na 50% kwota wskazana przez Sąd uległa zmniejszeniu do 5.000,00 zł, jest więc tożsama jest z sumą wypłaconą przez ubezpieczyciela, a zatem powództwo podlega oddaleniu w całości.

Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia przyznanego każdemu z powodów, celem określenia jego „odpowiedniej sumy”, Sąd miał na uwadze, iż kompensacyjny charakter zadośćuczynienia (a więc złagodzenie cierpienia psychicznego, wywołanego śmiercią) wymaga by jego wysokość nie była symboliczna lecz winna dla poszkodowanego przedstawiać wartość satysfakcjonującą, a więc ekonomicznie odczuwalną (tak też Sąd Apelacyjny w Katowicach

w wyroku z 21 grudnia 2006 roku, sygn. akt I ACa 1253/06, LEX nr 269587, Sąd Apelacyjny w Łodzi, wyrok z dnia 13 października 2013 roku, sygn. akt I ACa 591/13, LEX nr 1394247). W rozpoznawanej sprawie należy także uwzględnić, iż naruszenie dobra osobistego ma charakter nieodwracalny, a jego skutki od momentu uzyskania informacji o śmierci J. M. odczuwane są przez powódki, w szczególności przez H. M. (1) ze znaczną siłą, co pozwala, z uwzględnieniem zasad doświadczenia życiowego, stwierdzić, że powódki w przyszłości będą odczuwać ból i cierpienie związane ze stratą syna i ojca i wiążącym się z tym zerwaniem więzi rodzinnych. Tym samym suma przyznana tytułem zadośćuczynienia, powinna stanowić wartość ekonomicznie odczuwalną nie chwilowo, lecz w okresie, w którym, w danych okolicznościach, przy zastosowaniu obiektywnych kryteriów, jest to uzasadnione rozmiarem i natężeniem cierpienia. Sąd jednak miał na uwadze, że z czasem natężenie bólu i cierpienia, w szczególności w przypadku E. B. ulegać będzie zmniejszeniu. Uzupełniająco Sąd zastosował również przyjmowaną w orzecznictwie przesłankę „przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa” mając na uwadze, by przyznanie zadośćuczynienia nie prowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej lecz jednocześnie nie pozbawiło zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji kompensacyjnej i nie wyeliminowało innych czynników kształtujących jego rozmiar (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r. IV CKN 1266/00, wyrok z dnia 3 czerwca 2011 r. III CSK 279/10).

W przedmiocie odsetek Sąd orzekł mając na uwadze art. 481 k.c. w zw. z 455 k.c. w zw. z art. 817 § 1 k.c.

Powodowie zgłosili swoje roszczenie ubezpieczycielowi dnia 27 czerwca 2012 r., tym samym z uwagi na określony w art. 817 § 1 k.c. wymóg spełnienia przez ubezpieczyciela świadczenia w ciągu 30 dni od daty zgłoszenia, opóźnienie uzasadniające naliczanie odsetek następuje po upływie wskazanego terminu, a więc dnia 27 lipca 2012 r.

Pozwany częściowo zadośćuczynił roszczeniom powodów dokonując wypłat na ich rzecz dnia 23 kwietnia 2012 r. odpowiednio:

1.z tytułu zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. dla:

a) H. M. (1) – 17.500,00 zł

b) E. B. – 12.500,00 zł

c) T. B. - 5.000,00 zł

2. tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej dla:

a) H. M. (1) - 7.500,00 zł

b) E. B.- 5.000 zł.

Od wskazanych kwot zasądzono odsetki ustawowe do daty, w której pozwany spełnił świadczenie w oznaczonym zakresie.

W stosunku do zasądzonych w uzasadnianym wyroku sum, co oczywiste , pozwany jest zobligowany uiścić odsetki ustawowe za okres do dnia zapłaty.

Rozstrzygnięcie o kosztach Sąd oparł o art. 100 zd. 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r.- Kodeks postępowania cywilnego, zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

Powodowie E. B. oraz T. B. zostali zwolnieni od kosztów sądowych w całości, natomiast H. M. (1) została zwolniona od obowiązku uiszczenia opłaty od pozwu ponad 200 zł (postanowienie z dnia 9 kwietnia 2013 r., k. 139).

Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 ze zm.) kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić, sąd w orzeczeniu kończącym

sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

Tym samym pozwany został zobowiązany do zwrotu na rzecz Skarbu Państwa, ponoszącego tymczasowo koszty, od ponoszenia których strona powodowa była zwolniona kwoty 2.601,80 zł, na które złożyły się nieuiszczone przez powodów opłaty od pozwu oraz wynagrodzenie biegłej.

Powódka H. M. (1) domagała się łącznie kwoty 182.832,00 zł, opłata od pozwu winna więc, stosownie do treści art. 3 ust.2 pkt 1 w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych, wynieść 9.142,00 zł. Powódka uiściła opłatę w wysokości 200,00 zł, nieuiszczona kwota wyniosła więc 8.942,00 zł. Wynagrodzenie biegłej, z opinii której dowód przeprowadzono na wniosek powódki wyniosło 300,00 zł, wynagrodzenie wypłacono tymczasowo z sum Skarbu Państwa (postanowienie z dnia 13 grudnia 2013 r., k. 354, w zw.. z rachunkiem wystawionym przez biegłą, k. 337).

Sąd uwzględnił żądanie powódki w wysokości 27.500,00 zł, co stanowiło 15 % jej żądania. Tym samym pozwany zobowiązany jest do zwrotu na rzecz Skarbu Państwa 1.386,30 zł (15 % kosztów nieuiszczonych przez powódkę).

Powódka E. B. domagała się zasądzenia na jej rzecz łącznie kwoty 179.800,00 zł. Stosownie do powyższej zasady opłata od pozwu winna więc wynieść 8.990,00 zł. Wynagrodzenie biegłej, z opinii której dowód przeprowadzono na wniosek powódki wyniosło 360,00 zł, wynagrodzenie wypłacono tymczasowo z sum budżetowych Skarbu Państwa (postanowienie z dnia 13 grudnia 2013 r., k. 354, w zw.. z rachunkiem wystawionym przez biegłą, k. 342).

Sąd uwzględnił żądanie powódki w wysokości 22.500,00 zł, co stanowiło 13 % jej żądania. Tym samym pozwany zobowiązany jest do zwrotu na rzecz Skarbu Państwa 1.168,70 zł (13 % kosztów nieuiszczonych przez powódkę).

Koszty sądowe nie poniesione przez małoletniego T. B. zostały w całości przejęte na rachunek Skarbu Państwa.

Mając na uwadze powyższe, w oparciu o wskazane przepisy Sąd orzekł jak w sentencji.